

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

DOI: 10.4312/YPPU6971
Sodobna slovanska kratka zgodba 2

Venko Andonovski

Vinska mušica

Iz makedonščine prevedla Namita Subiotto

Po Marku Cepenkovu¹

Nekega dne je Slave Ć. D.² začutil, da se od njega odmika tako svet kot ljudje. S hladnim pišem³ v duši je prišel domov v Velestovo, se brez pozdrava spustil v klet in se zbasal v sod, poln vina.

Tri dni in tri noči so ga svojci prosili, naj pride ven. Tri dni in tri noči je odklanjal. Rekel je, da se počuti kot zrno prahu, ki se s svetlobno hitrostjo oddaljuje od zemlje. Njegov oče je ves zaskrbljen in pretresen sedel ob sodu in govoril: »Pridi no ven, sinko, ne govori neumnosti! Kaj pa manjka temu svetu? Kje pa si še videl, da bi se človek v sod zbasal in v sodu stanoval?« Slave pa je odgovarjal: »Nikamor ne grem. Meni je tu lepo. Nikomur nisem ničesar vzel, nič nisem ukradel. Ta sod je vse, kar mi na tem svetu pripada. Mar mi bo človeška lakomnost še to pobrala? Tu bom živel do konca svojih dni.«

Četrty dan je Slave odklanjal tudi pogovor. Čemel je v sodu in se ni premaknil. Njegov oče se je tako prestrašil, da se je odločil sod razdreti. Pograbil je tesačo, trikrat treščil, vino je pljusnilo in se razlilo na vse strani in pred svojci se je pokazala praznina. Slaveta ni bilo več. Preobrazil se je v vinsko mušico in mirno zletel mimo očetove glave. Letal je sem in tja, krožil nad tilniki svojcev, poslušal njihovo tarnanje in se naposled odločil, da bo preizkusil, kakšen je zdaj videti svet.

Najprej je poletel čez sosednja dvorišča. Na prvem dvorišču je slišal: »O, kakšen pijanec! Menda se je kar v sod zbasal! Kot da mu je flaša premalo!« Na drugem dvorišču so ljudje govorili, da ne spoštuje svojcev in da vlačí v vas neke pijandure, umetnike iz Skopja, ki do jutra glasno deklamirajo, tolčejo po tamtamu in cvilijo na harmoniko. Potem, ko je obletel celo vas in ni slišal niti ene lepe besede, se je odločil, da pojde v Strugo. Obetala se je namreč otvoritev Struških večerov poezije.

¹Marko Cepenkov (1829–1920), eden najplodnejših zbiralcev makedonskega ljudskega slovstva. Pri zapisovanju ustnih pripovedk je zaradi lastnih posegov vanje razvil poseben slog, v katerem nekateri literarni zgodovinarji prepoznavajo približevanje postopkom umetniške proze. Op. prev.

²Literarna oseba Slave Ć. D. je tudi dejanska oseba, Slave Ćorĝo Dimoski (1959), pesnik in profesor makedonskega jezika in književnosti. Op. prev.

³V izvirniku *studen poriv*, kar namiguje na naslov pesniške zbirke Slaveta Ć. Dimoskega iz leta 1985. Op. prev.

Slave bi se lahko zbasal v avtobus in se peljal do Struge, ne da bi plačal vozovnico, pa ni hotel. Zabavalo ga je, da ima krilca, in zamikalo ga je, da bi letel prek jezera. Poletel je nad vodo – naravnost v Strugo.

Mirno je letel in se ni prav nič vznemirjal zaradi svojega spremenjenega videza, ko je na Ohridu pri Kaneu zagledal nekakšno pisateljsko-politično delegacijo iz Skopja. »Kaj ko bi se spustil malo nižje, da vidim, o čem neki teče beseda,« si je rekel. In poletel navzdol.

Bili so trije. Odzgoraj so bili videti sploščeno; kot bi bile njihove glave vse, kar imajo. Prvi, visok in v črni obleki, se je zagovarjal pred drugima dvema: »Prav smo naredili, da smo mu dali nagrado. To je človek, ki zna vrniti uslugo. Menda je ja ne bomo dali vaškemu učitelju, bemti!« Drugi je zamišljeno zrl v jezero in začel nenadoma vzneseno recitirati: »Klepec klepnil je krepkó, jaz sem zmazal šarenko!« Očitno ga je zapljusnil val navdih. Tretji je naglo iz žepa potegnil pisalo, zapisal ta nenadejani navdih in rekel: »Nekam slabo ti gre, pojdimo raje dol v Ribjo restavracijo, da se tvoj navdih okrepča!« Drugi je z odprtimi usti še kar strmел v jezero in naposled rekel: »Kdo bo pa plačal?« »Ja račun bo plačal, bemti!« je rekel tretji in potem so se vsi trije zapodili navzdol proti cerkvi svete Sofije, da bi rešili navdih, dokler je še čas.

Slavetu se ni ljubilo poslušati pogovorov, katerih poanta je bil bemti, zato se je dvignil in poletel proti Strugi. Letel in letel je ves dan in že skoraj prispel, ko je nenadoma začutil, da se je veter okrepil. Pogledal je navzgor in videl, kako se nad jezero spuščajo grozeči temni oblaki. In ko je v daljavi že zagledal hotel Drim, je začela divjati strašna nevihta. Pograbil ga je močan veter in ga odnesel navzgor ter ga premetaval levo in desno. »Ah, le zakaj nisem poslušal očeta in stopil iz soda, preden sem se spremenil v vinsko mušico,« je pomislil in se grenko pokesal. Veter je postajal vse močnejši in ga nosil v smer, ki je zaradi goste zaveze dežja ni mogel določiti. In ko je že pomislil, da je z njim konec, je začutil, da je pristal na suhem in tihem mestu.

Znašel se je v nekakšni klasični starinski krčmi. Krčmar, debel in brkat, z umazanim predpasnikom, je natakalo vino iz velikega soda. V krčmi je bil samo en gost: suhljat, droban gospodič z bradico in inteligentnim obrazom. Videti je bil kot učitelj iz devetnajstega stoletja. Sedel

je v kotu in pil rujno vino. Pred njim je bil odprt zvezek, v katerega je od časa do časa kaj zapisal, potem ko je naredil dolg požirek iz kozarca.

»Pa poglejmo, kaj neki piše tale škric,« je pomislil Slave in poletel proti mizi v kotu. Spustil se je na gospodičevo desno ramo in pogledal v zvezek. Toda v tistem trenutku je bradatež z močnim treskom zaprl pladnjo in udaril po mizi. Bil je nejevoljen, razdražen. Brada se mu je nasršila od jeze. »Gospodar!« je zavpil. »Gospodar!«

Izza točilnega pulta se je prikazal brkatež. »Kaj pa je, šolmošter?« je vprašal. »A ne gre?«

»Ne!« je zavpil razdraženi bradatež. »Povej mi, al točiš vino al vodo? Ves dan pijem, a opiti se ne morem!« je protestiral šolmošterček. »Boljšega nimam, prmejduš, da nimam boljšega, šolmošter,« se je zagovarjal brkatež. »Tudi včeraj sem točil prav tega!«

Bradatež očitno ni bil zadovoljen z odgovorom. »Če je tako, potem ne bom nikoli končal te pesmi!« je zavpil, nato pa se je spet zatopil v zvezek. Buljil je vanj, pordel od vina, vendar ni mogel napisati niti vrstice. »Kaj ko bi zletel na nos tega bradateža,« je pomislil Slave, »da vidim, kaj neki ga muči.«

In je pristal točno na šolmoštrovem nosu. Pogledal je v zvezek in videl nekakšno drobno izvezeno pisavo, s katero so bili nanizani trije verzi:

Mi pravijo, da sem pijan;
a jaz odkrito vam priznam:
pijanstva klet'ga ne poznam!

Ubogi Slave! Kako se je prestrašil, kako se je zmanjšal na velikem nosu bradateža! Pred njim oziroma pod njim je sedel Konstantin Miladinov⁴ osebno! Točneje: Slave osebno je sedel na Konstantinovem nosu in se ni mogel načuditi temu čudežu. »O, ti smola,« si je mislil. »Kateri dan pa sploh je? V Strugo sem se namenil, jaz, Slave, vinska mušica; v Strugo sem se namenil, v Strugo sem tudi prispel, a kako sem mogel stoletje

⁴Konstantin Miladinov (1830/31–1862), prepoveditelj, romantik (Prešernov sodobnik), zbiralec ljudske poezije in začetnik makedonske lirike. Verzi so iz njegove pesmi *Ne nepijan* (Не непијан). Op. prev.

zgrešiti? Je morda nevihta čas pomešala ali pa sem se opil, ko sem v očetovem sodu ždel? Kaj ko bi poletel ven in pogledal, kje sem?»

In Slave je zletel skozi okno in zagledal kaldrmo. Ozka uličica, hiše pa starinske, struške. »Pa sem res zgrešil stoletje,« si je mislil. »To ni nova Struga, pač pa stara.« Poletel je še malo naprej po uličici, prišel na glavno ulico in videl: hotela Drim ni bilo, na njegovem mestu so rasle jezerske trstike, malo naprej pa so se zibali leseni ribiški čolni. »Mater! Dvojno nesrečo sem si nakopal, ker nisem očeta poslušal: v vinsko mušico sem se spremenil in se za celo stoletje nazaj premaknil.« Narkar se je spustil k bližnjemu drevesu, sedel na list in grenko zajokal. In tako je prelival solze, vse dokler ni zaslišal pogovora dveh mož, ki sta šla mimo drevesa. »Ja, pijanec je, vsi tako pravijo. Po tleh pada, z glavo buta v zidovje in kamenje, pa šolmošter je, naše otroke uči! Sramota!« je rekel prvi. Drugi pa ga je zaskrbljeno pogledal in zmajal z glavo v znak razumevanja in zgražanja. »Nekega dne se bo še v sod zbasal!« je rekel.

»Mater!« je pomislil Slave, »kaže, da šolmoštri nikoli niso bili kaj prida priljubljeni.« To ga je nekoliko potolažilo, da je nehal prelivati solze in se vrnil v krčmo.

V njej se je bradatež že na vse pretege kregal s krčmarjem. »Komu pa lažeš,« je vpil, »vodo si zlil noter, zato nič ne opije!« »Prdmejduš, da nisem zlil vode!« se je zagovarjal brkatež. In prav v trenutku, ko se je Slave pripravljal, da bo pristal na Konstantinovem nosu, je ta vstal in udaril s pestjo po mizi, da je Slave nesrečno zdrsnil z nosu in pristal v šolmoštrovem kozarcu.

Kako se je ubogi Slave sprva prestrašil, ko je pljusnil v vino! Pomislil je, da je konec z njim, da se bo utopil in nihče ne bo nikoli izvedel, kako je končal! »Konec je, zbogom, mati, zbogom, oče, in ti, ljuba žena, ne boste me več videli, niti izvedeli, kje je moj grob!« Zvil se je v smrtni krč, vendar se mu ni zgodilo nič hudega. Kmalu je začutil, da se odlično znajde v vinu, kot riba v vodi. In še nekaj je opazil: dlje ko je plaval v vinu, močnejše je postajalo; pridobivalo je moč in okus. Kmalu ni mogel več prenašati vinske pare v kozarcu: vino je tako rekoč vrelo od alkohola in se začelo peniti kot žrebec Kraljeviča Marka. V naslednjem

trenutku je pobesneli šolmošter jezno pograbil kozarec in ga približal k ustom, Slave pa je v zadnjem hipu zletel iz kozarca in mu sedel na nos.

Morali bi videti šolmoštrov obraz, ko je naredil prvi požirek! Najprej je zardel, potem zahrzal, si obrisal ustnice in stresel glavo, kot da ga je napadla cela četa mravelj. Potem je nagnil glavo in izpraznil kozarec do dna. »No, to ta zadnje,« je zavpil proti preplašenemu krčmarju, »to je bilo boljše. Prinesi še eno, ampak iz istega soda!« je zaklical nekoliko prijazneje.

»Imam pa res smolo!« je pomislil Slave. »Tale Konstantin nima nobene mere! Zdaj bom moral ves večer, vse dokler se mu bo hotelo piti, njegov suženj biti, mu vince krepiti, sicer bo ubil krčmarja, ne krivega ni dolžnega! O, ti prekleta usoda vinskih mušic! Vino delajo, a ga ne pijejo, samo gledajo, kako ga drugi pijejo! O, ti bedak! Svet je bil lep, dokler si lahko pil, dokler si človek bil! Oh, mamica, joj, očka, ko bi se lahko spet v človeka spremenil, se nikoli več ne bi sodu približal!« In potem je zletel v drugi kozarec, ki ga je bil krčmar postavil pred šolmošterčka.

Toda Slave se je uštel. Šolmošterček je popil še drugi kozarec, potem pa je nenadoma vstal. Zvezek je vtaknil v žep in se odpravil, vendar ga noge niso ubogale in se je negotovo zamajal proti vratom. Komaj jih je pogodil in stopil na ulico, potem pa se je dolgo opotekal, padal in si govoril: »Mater! Da sem lahko tako pijan! Od dveh kozarcev vina? To ta zadnje je bilo peklensko.« Negotovo je stopal, padal in se pobiral, ne-hvaležno in neprosvetljeno ljudstvo pa se je privošljivo posmehovalo človeku, ki ga je kot treznega čislalo in malikovalo. Kljub temu je bil Konstantin videti nenavadno odločen in vztrajen, kot da natanko ve, kam želi priti in kaj storiti, in kot bi hotel, da se to zgodi čimprej. »Ne bi smel narediti tako močnega vina,« se je pokesal Slave. »Saj ga bom imel še na vesti.«

Toda šolmošterček se je uspešno prebijal dalje. Stopil je v neko hišo, se prikradel v izbo, prižgal oljenko, pograbil pero in potegnil iz žepa zvezek. Slave je frčal okrog njegove glave, nato pa ponovno pristal na njegovem nosu. Spodaj, v zvezku, so se z neutrudno naglico nizali verzi:

Jaz družga nisem zakrivil,
le v krčmo našo sem zavil,
si vince tikveško nalil
in se ga malce nacedil.
Nožice moje, pravijo –
da v hoji se zapletajo.
Potres je kriv, verjemite,
zato se mi zapletajo.
In kaj če butne glavica
v zidovje in ob kamenje
in kaj če čelo buške ima,
mar naj nas taka majhna reč
prestraši, da smo čisto preč? –
Uh, glej pijanca padlega!
Mi pravijo, se rogajo.
Ko da sem st'ril kaj žalega!
Pa kaj jih briga, če sem pal?
Junaško se bom spet pobral.
Jeziki zlobni, le nikar
ne klevetajte me vnemar!
Ponovno zdaj prisegam vam:
da ne poznam inu ne vem,
kako pijanstvu je ime. –
Jaz nisem ta, ki je pijan!

In potem je šolmošter zaprl zvezek in si nalil kozarec vina. Naredil je požirek, se skremžil in izpljunil. »Voda! Spet je zmešano z vodo!« je zavpil. Potem je naglo butnil nos v kozarec, da bi povohal, in Slave se je spet znašel v vinu. Niti mignil ni, ko je šolmošter že približal kozarec k ustom in izpil vse, skupaj s Slavetom, do dna.

In tako je Konstantin pogoltnil Slaveta, ne da bi to vedel. Slave pa se je, ne da bi vedel, kako, nenadoma pojavil živ in zdrav, ponovno človek v foajeju hotela Drim v Strugi, prav pred enim od trojice pesnikov, ki jih je bil srečal pri Kaneu. »Dober večer,« je pozdravil in pohitel k šanku, da bi si naročil pivo. »Dovolj sem gledal drugega, kako pije, in dovolj sem drugega osrečeval,« si je mislil. »Zdaj se spodobi, da si tudi jaz privoščim pivce ali dve, preden grem domov in povem svojcem, kaj za eno čudo me je danes doletelo.«

In naslednji dan je odšel v Velestovo. Njegovi so ga že od daleč videli

in so mu vsi srečni stekli naproti. »Oče, oče, mati!« je zaklical Slave. »Sprevidel sem, da je človeški svet resnično lep! V nekem drugem času sem bil in videl, da vse na tem svetu človeku služi in ugaja, da bi srečen bil, da bi sladko vince pil,« je rekel. Njegovi so ga malo čudno pogledali, saj so bili prepričani, da ga niso razumeli. Pomislili so, da so ga spet napadle njegove pesniške muhe, potem pa so vsi skupaj stopili v hišo. V tistem trenutku je zmedeni Konstantin v stari Strugi razočarano ugotovil, da niti vino na tem svetu ni več takšno, kot bi moralo biti, in se ježno zbasal v sod.

Od takrat se Slave in Konstantin nista več srečala. A kadarkoli se Slave loti pisanja pesmi, se praska po konici nosu, kot bi tam sedela neka-kšna nevidna vinska mušica ...

Venko Andonovski

Vinska mušica

Iz makedonščine prevedla Namita Subiotto

DOI: 10.4312/YPPU6971

Naslov izvirnika: Винска мушичка (2001)

Urejanje in priprava za elektronsko objavo: Blaž Podlesnik
Jezikovni pregled: Đurđa Strsoglavec

Založila: Znanstvena založba FF

Izdal: Oddelek za slavistiko

Za založbo: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete UL

Prva e-izdaja.

Publikacija je dostopna na:

<https://doi.org/10.4312/YPPU6971>

Ljubljana, 2021

Publikacija je brezplačna.

Datum prve objave: **2021**

Različica dokumenta: **1.0.0.**

Zadnjič posodobljeno: **14. 9. 2021**

© Vse pravice do besedila ohranja avtor, ki je pravice za to izdajo v okviru projekta prevodov slovanskih kratkih zgodb prijazno odstopil založniku. Pravice do prevoda ohranja prevajalka.

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni
knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 93777411

ISBN 978-961-06-0569-0 (ePUB)

ISBN 978-961-06-0570-6 (HTML)

ISBN 978-961-06-0571-3 (PDF)